

Summary

Antoshyna I. V. About a concept and setting the informational function of law. — Article.

The article deals with the connection of regulative function and the informational function of law, their influence on public relations and on the subjects of legal relationships. It is exposed on by an element level intercommunication of the informational and regulative function of law, that enabled to come to the conclusion about informational aspect of the legal adjusting/

Keywords: function of law, legal information, regulative function of law, informational function of law, realization function of law.

УДК 343.151:341.45

А. В. Підгородинська

ВИЗНАННЯ І ВИКОНАННЯ ІНОЗЕМНИХ СУДОВИХ РІШЕНЬ
ЯК СПОСІБ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

На сьогоднішній день співробітництво в кримінальному процесі здійснюється в багатьох напрямках та формах, які безпосередньо регламентовані міжнародними договорами та, в деяких випадках, національними законодавствами держав.

Взагалі, розбудова правової держави залежить від ефективної роботи всіх гілок влади (зокрема, і судової). Запорукою ефективності цього процесу є визнання і виконання судових рішень, винесених судами України, на території інших держав та винесених іноземними судами, що мають бути визнаними і мають виконуватись на території України. Вироки та інші рішення, що виносяться іменем України, повинні виконуватись, інакше підривається довіра до судової влади і до держави взагалі [1].

Крім того, взаємне визнання процесуальних рішень є принципом найтіснішого міжнародного співробітництвом держав у кримінальному судочинстві [2].

Слід зазначити, що, вбачаючи явну актуальність теми, у вітчизняній літературі практично немає наукових розробок з цього питання. Серед іноземних авторів, які зробили внесок у розвиток інституту визнання та виконання іноземних судових рішень, можна виділити таких, як П. Н. Бірюков, А. І. Бойцов, О. Г. Волеводз, В. П. Табалдієва, О. В. Панюшкіна.

Світова практика знає декілька умовних процесуальних моделей визначення можливості (допустимості) визнання та виконання іноземних судових рішень.

Судова модель, яка передбачає, що питаннями визначення можливості (допустимості) виконання іноземних судових рішень займається виключно судовий орган відповідної держави. Так, ч. 3 ст. 499-8 КПК Республіки Вірменія передбачає, що вирок суду визнають:

А) Палата з кримінальних та військових справ Касаційного Суду Республіки Вірменія, якщо вирок, що підлягає визнанню, винесений вищим судовим органом іноземної держави;

Б) Апеляційний Суд з кримінальних та військових справ Республіки Вірменія, якщо вирок, що підлягає визнанню, винесений відповідним апеляційним судом іноземної держави;

В) Суд першої інстанції Республіки Вірменія згідно з встановленою КПК Вірменії підсудності, якщо вирок, що підлягає визнанню, винесений судом першої інстанції іноземної держави.

Вирок суду іноземної держави, визнаний в Республіці Вірменія, виконується згідно з національним кримінально-виконавчим законодавством [3].

Таким чином, суд держави-виконавця відповідного рівня вирішує питання щодо можливості визнання та послідуочого виконання вироку іноземної держави шляхом проведення відповідного судового засідання, на якому вирішуються питання щодо умов визнання іноземного судового рішення, і по результатах розгляду виносяться рішення про визнання або про відмову про визнання іноземного судового рішення.

Адміністративна модель, яка передбачає, що першочергове рішення щодо визнання можливості виконання іноземного судового рішення на території держави належить саме адміністративному органу. Наприклад, згідно зі ст. 104 Федерального закону про взаємодопомогу у сфері кримінального права (Закон про міжнародно-правову допомогу) від 20.03.1981 р. Швейцарської конфедерації федеральне управління, проконсультувавшись з органом виконавчої влади, приймає рішення відносно задовільнення іноземного прохання. Якщо таке рішення позитивне, воно передає документи зі своїм відгуком органу виконавчої влади та інформує про це державу винесення вироку [4].

Змішана модель. Ця модель визначення можливості (допустимості) визнання та виконання іноземних судових рішень містить у собі основні положення, характерні як для судової, так і для адміністративної моделей. В залежності від того, яку роль (першочергову чи другорядну) відіграє визначений компетентний орган держави в цьому процесі, розділяють *судово-адміністративну* (КПК Польщі) та *адміністративно-судову моделі* (КПК Російської Федерації).

Аналіз багатосторонніх та двосторонніх міжнародних договорів дозволяє дійти висновку про те, що визнання та виконання іноземних судових рішень може виступати частиною провадження в кримінальних справах (наприклад, при передачі засуджених осіб в країні їхнього громадянства), а також самостійним інститутом, окремим провадженням (наприклад, визнання та виконання рішень міжнародних кримінальних установ).

Передумовою виконання судового рішення є його визнання. Під визнанням необхідно розуміти поширення законної сили рішення іноземного суду на територію України в порядку, передбаченому законодавством.

Під виконанням рішення іноземного суду слід розуміти застосування всіх можливих законних засобів для реалізації положень міжнародних договорів, запитів про виконання таких рішень в Україні в порядку, передбаченому національним законодавством.

Європейська конвенція про міжнародну дійсність кримінальних вироків від 28 травня 1970 р. визначає порядок виконання європейських судових рішень в

кримінальних справах, визначаючи загальні умови виконання і регламентуючи питання запитів про виконання, застосування запобіжних заходів у визначених випадках щодо засуджених осіб, порядок виконання санкцій, а також визначає міжнародні наслідки європейських судових рішень у кримінальних справах [5].

Для визнання та виконання іноземного судового рішення необхідно дотримання особливих вимог. Як правило, в державах континентальної правової системи ці вимоги полягають в необхідності видання компетентним органом держави певного процесуального акта, дозволу на це, при цьому необхідним видається дотримання визначених законом умов та процесуального порядку.

Правова регламентація таких умов та порядку, головним чином, залежить від позиції самої держави в цьому питанні, чи потрібно сприяти, в тому числі і законодавчими засобами, виконанню судового рішення, винесеного іноземною державою, або обмежити його, або зовсім не визнавати. Звісно, що в силу принципу суверенітету підставою для цього виступатиме саме згода держави на те, щоб іноземні рішення отримали на її території юридичну силу. В світовій практиці (як в державах континентальної, так і англо-американської правової системи) найбільш розповсюдженими є дві форми надання згоди державою:

- в міжнародному договорі, укладеному державою;
- в національному законодавстві, безвідносно до міжнародних договорів.

Аналіз міжнародно-правових документів та спеціальної літератури дозволяє зробити висновок про те, що, реалізуючи досліджувану форму міжнародного співробітництва у сфері кримінального процесу, можливим є визнання та виконання таких рішень: обвинувальних вироків, які набули законної сили (щодо санкцій, які включають позбавлення волі, штрафів та конфіскацій, позбавлення прав; шляхом нагляду за умовно засудженими та умовно звільненими); інших рішень (постанови про утримання особи під вартою; рішення про тимчасовий арешт для послідувочої видачі; рішення про транзит територією третьої держави; рішення про застосування примусових заходів медичного характеру, яке набуло законної сили).

Взагалі, коли мова йде про процесуальне рішення та про його значення для виконання завдань, які стоять перед кримінальним судочинством, мається на увазі вирок як найважливіший акт правосуддя. Однак законність та обґрунтованість вироку в значній мірі залежить від таких же якостей тих процесуальних рішень, які виносяться протягом всього провадження по справі.

Значна кількість процесуальних рішень «керують рухом справи», вносять певну впорядкованість у рух справи, забезпечують її повне, всебічне, об'єктивне дослідження, встановлення істини [6]. В кримінально-процесуальному законі поняття «рішення» вживається щодо таких процесуальних актів, як «вирок», «ухвала», «постанова» [7].

Як визначає П. Д. Лупинська, рішення в кримінальному судочинстві — це правовий акт, виражений у встановленій законом процесуальній формі, в якому орган дізнання, слідчий, прокурор, суддя, суд у межах своєї компетенції у визначеному законом порядку дають відповіді на запитання, які виникають у

справі та виражають владне волевиявлення щодо дій, які впливають з встановлених обставин та приписів закону, спрямованих на досягнення завдань кримінального судочинства [8].

Рішення — це владно-розпорядчі акти, які містять проміжні та остаточні висновки у справі та обов'язкові для виконання всіма підприємствами, установами, організаціями та громадянами. На досудових стадіях дізнавач, слідчий, прокурор викладають свої рішення та висновки в постановвах, поданнях, вказівках, окремих дорученнях, обвинувальному висновку [9].

Таким чином, деякі автори виходять за межі «традиційних» кримінально-процесуальних рішень, включаючи сюди і окремі доручення, вказівки тощо.

Слід зазначити, що не всі кримінально-процесуальні рішення виражені в письмовій формі в конкретному документі. Наприклад, рішення про проведення деяких слідчих дій не вимагає винесення окремого процесуального акта (постанови, наприклад), однак вбачається, що це теж процесуальні рішення.

У світлі досліджуваної теми постає питання щодо того, чи відносити запити, доручення та клопотання про правову допомогу, екстрадицію тощо до процесуальних рішень. З певною частиною умовності процесуальні судові рішення, пов'язані з міжнародними відносинами в кримінальному процесі, можна розуміти в широкому сенсі. Однак, з нашої точки зору, правова природа таких актів є іншою за характером. В дорученнях, запитах, клопотаннях мова йде про прохання, наприклад, виконати певні дії. А всі характеристики і якості виражаються в процесуальних рішеннях, які винесені попередньо запитуючою державою. Такі рішення є підставою для направлення запиту і отримання необхідної допомоги, вони лежать в його основі.

Відповідно під запитом (дорученням, клопотанням) необхідно розуміти процесуальний документ, винесений компетентним органом України чи іноземної держави в передбаченому законом та міжнародно-правовими договорами порядку, в якому *акмулюється* рішення такого органу (додається) щодо провадження в кримінальній справі і яке іноземній державі (або Україні) пропонується визнати та виконати на своїй території, згідно з внутрішнім законодавством, в рамках міжнародного співробітництва у сфері кримінального судочинства.

Зазначене розуміння запитів (доручень, клопотань) дозволить включити в сферу інституту визнання та виконання іноземних судових рішень таку велику групу рішень, виконання яких здійснюється на стадіях досудового та судового провадження в кримінальних справах.

Як показує аналіз міжнародно-правових договорів, така необхідність може виникати не тільки на стадії виконання вироку. В процесі надання правової допомоги, при екстрадиції така необхідність виникає дуже часто. Тому слід внести ясність в це питання, зокрема, визначитись із запитом та дорученням, враховуючи, що дані документи і рішення, які вони відображають, виступають не тільки підставою для запиту допомоги, а також для її надання. Відповідь на зазначене питання лежить в площині регулювання міжнародних договорів, які регламентують відносини, пов'язані з кримінально-процесуальною діяльністю компетентних органів щодо визнання та виконання іноземних судових рішень.

Слід зазначити, що вся термінологія стосовно кола рішень є умовною і розповсюджується на сферу відносин, пов'язаних з дією відповідного міжнародно-правового договору.

Європейською конвенцією про взаємну допомогу в кримінальних справах (ст. 3), Конвенцією про правову допомогу та правові відносини в цивільних, сімейних та кримінальних справах 1993 р. (ст. 7) та її Кишинівською редакцією 2002 р., низкою двосторонніх договорів передбачається виконання доручень, які стосуються кримінальних справ і надсилаються відповідним судовим органом запитуючої сторони (при цьому «судовими органами» в контексті першої конвенції є суди загальної юрисдикції, прокурори всіх рівнів, органи попереднього слідства).

Необхідність визнавати і в подальшому виконувати іноземні процесуальні рішення виникає на різних стадіях кримінального процесу (наприклад, досудового слідства, виконання судових рішень), в рамках різних форм співробітництва (в екстрадиційному процесі, при передачі засуджених осіб для відбування покарання в державу їхнього громадянства), однак суб'єкти, процесуальний порядок визнання та виконання іноземних процесуальних рішень будуть різнитись в залежності від особливостей того чи іншого виду співробітництва.

Література

1. Обідіна І. Ф. Питання виконання рішень судів України у цивільних справах (в тому числі аліментів) та вироків у частині цивільного позову на території іноземних держав, з якими існують міжнародні угоди про правову допомогу і правові відносини // <http://www.minjust.gov.ua>
2. Кримінально-процесуальне право України: Підручник/ За заг. ред. Ю. П. Аленіна. — Х.: ТОВ «Одіссей», 2009. — С. 797.
3. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Армения от 1 сентября 1998 г. // <http://www.base.spinform.ru/>
4. Волеводз А. Г. Международный розыск, арест и конфискация полученных преступным путем денежных средств и имущества (правовые основы и методика). — М.: ООО Издательство «Юрлитинформ», 2000. — С. 406.
5. Європейська конвенція про міжнародну дієвність кримінальних вироків від 28 травня 1970 р. Міжнародні договори України про правові відносини та правову допомогу // Двосторонні та багатосторонні міжнародні договори України: Офіційне видання/М-во юстиції України. — К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. — С. 698.
6. Советский уголовный процесс. Общая часть. — М.: Высшая школа МВД, 1973. — С. 28.
7. Кримінально-процесуальний кодекс України. — Х.: Одиссей, 2010. — С. 21.
8. Лупинская П. Д. Решения в уголовном судопроизводстве. — М.: Юридическая литература, 1976. — С. 11.
9. Власова Н. А. Досудебное производство в уголовном процессе: Пособие. — М., 2000. — С. 27.

Анотація

Підгородиська А. В. Визнання та виконання іноземних судових рішень як спосіб міжнародного співробітництва в кримінальному процесі. — Стаття.

Стаття присвячена розгляду інституту визнання та виконання іноземних судових рішень, який може виступати способом міжнародного співробітництва в кримінальному процесі, за допо-

могою якого відповідний вид міжнародного співробітництва має можливість бути реалізованим. Зазначений інститут виступає частиною провадження в екстрадиційному процесі, при виконанні окремих процесуальних дій, в процедурі передачі засуджених осіб, при перейнятті кримінального провадження, в процедурі розшуку, арешту та конфіскації доходів, одержаних злочинним шляхом.

Ключові слова: міжнародне співробітництво, міжнародна правова допомога, визнання та виконання іноземних судових рішень, передача засуджених осіб, екстрадиція.

Аннотация

Подгородинская А. В. Признание и исполнение иностранных судебных решений как способ международного сотрудничества в уголовном процессе. — Статья.

Статья посвящена рассмотрению института признания и исполнения иностранных судебных решений, который может выступать способом международного сотрудничества в уголовном процессе, с помощью которого соответствующий вид международного сотрудничества может быть реализован. Указанный институт выступает частью производства в экстрадиционном процессе, при исполнении отдельных процессуальных действий, в процедуре передачи осужденных лиц, при передаче производства по уголовному делу, в процедуре розыска, ареста и конфискации доходов, полученных преступным путем.

Ключевые слова: международное сотрудничество, международная правовая помощь, признание и исполнение иностранных судебных решений, передача осужденных лиц, экстрадиция.

Annotation

Podgorodinskaya A. V. Confession and execution of foreign court decisions as a method of international cooperation in criminal procedure. — Article.

The article enlightened consideration of the institution of recognition and enforcement of foreign judgments, which may be a way for international cooperation in the criminal process by which the appropriate type of cooperation can be realized. The said institute performs part of the production in the extradition process, the performance of certain procedural actions in the procedure for transfer of sentenced persons, the transfer of criminal proceedings, in the process of search, seizure and confiscation of proceeds of crime.

Keywords: international cooperation, international legal assistance, recognition and enforcement of foreign judgments, transfer of sentenced persons, extradition.

УДК 341.217

Д. О. Денисова

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ МІЖУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЯХ

Кінцевий результат роботи Комісії міжнародного права ООН з кодифікації та прогресивного розвитку (далі — КМП ООН) над Проектом статей про відповідальність міжнародних організацій (далі — ПСПВМО) суперечить наявній практиці щодо притягнення ООН до міжнародно-правової відповідальності у сфері миротворчих операцій, а судова практика Європейського суду з прав людини (далі — ЄСЗПЛ) пропонує інший критерій для притягнення до відповідальності ООН за протиправну поведінку агентів держав, які фактично